

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 09. December 2025

PSIXOLOGIYA MUSTAQIL FAN SIFATIDA. PSIXOLOGIYANING PREDMETI MAQSADI VA VAZIFALARI ASOSIY TAMOYIL VA METODLARI

Murataliyeva Sevinch

Termiz davlat iqtisodiyot va servis universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada psixologiya mustaqil ilmiy fan sifatida o‘rganilgan bo‘lib, uning predmeti, maqsadi, vazifalari, asosiy tamoyillari va metodlariga e‘tibor qaratilgan. Psixologiyaning predmeti insonning ruhiy jarayonlari, xulq-atvori va ijtimoiy munosabatlarini o‘z ichiga oladi, asosiy maqsadi esa insonning ruhiy faoliyatini tushunish, izohlash va oldindan bashorat qilishdir. Psixologiyaning vazifalari hissiyot, aqliy faoliyat, xulq-atvor va shaxsning ijtimoiy muhit bilan o‘zaro aloqalarini o‘rganishni o‘z ichiga oladi. Maqolada shuningdek, psixologiyaning asosiy tamoyillari – sub’yektivlik, shaxsiylik, ijtimoiy bog‘liqlik, vaziyatga bog‘liqlik va faoliyatga bog‘liqlik, shuningdek, metodlari – kuzatish, eksperiment, suhbat va intervyu, so‘rovnoma va testlar, tahlil va umumlashtirish yoritilgan. Tadqiqot psixologiyaning shaxs rivoji, ijtimoiy moslashuv va amaliy faoliyatdagi ahamiyatini ta’kidlaydi.

Kalit so‘zlar: psixologiya, ruhiy jarayonlar, xulq-atvor, shaxs, ijtimoiy munosabatlar, metodlar, tamoyillar, ilmiy tadqiqot.

PSYCHOLOGY AS AN INDEPENDENT SCIENCE: SUBJECT, PURPOSE, TASKS, PRINCIPLES, AND METHODS

Abstract: This article examines psychology as an independent scientific discipline, focusing on its subject, purpose, tasks, main principles, and methods. The subject of psychology includes human mental processes, behavior, and social interactions, while its purpose is to understand, explain, and predict human psychological functioning. Key tasks of psychology involve studying emotions, cognition, behavior, and the interaction between individuals and their social environment. The article also highlights the main principles of psychology, such as subjectivity, individuality, social context, situational dependence, and the connection between mental processes and activity. Additionally, common research methods, including observation, experiment, interviews, surveys, and data analysis, are discussed. The study emphasizes the importance of psychology for

personal development, social adaptation, and practical application in educational, professional, and everyday settings.

Keywords: psychology, mental processes, behavior, personality, social interactions, methods, principles, scientific research

Kirish Psixologiya – insonning ruhiy jarayonlari, xulq-atvori va ijtimoiy faoliyatini o‘rganadigan mustaqil ilmiy fan hisoblanadi. XIX asrdan boshlab psixologiya ilmiy asosda rivojlana boshladi va insonning xulq-atvori, ongi va ruhiy hayotini tushuntirishga qaratilgan nazariy va amaliy yondashuvlarni shakllantirdi.

Psixologiya fanining asosiy vazifasi insonning ruhiy hayotini o‘rganish, uni izohlash va oldindan bashorat qilishdir. Shu bilan birga, psixologiya shaxsning ijtimoiy muhit bilan o‘zaro aloqalari, hissiy va aqliy jarayonlarini, motivatsiya va xulq-atvorini ham tadqiq qiladi.

Bugungi kunda psixologiya nafaqat nazariy fan sifatida, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Ta’lim, sog‘liqni saqlash, boshqaruv va mehnat jarayonlarida psixologik bilimlardan samarali foydalanish shaxsning rivojlanishi va jamiyatdagi ijtimoiy moslashuvini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli psixologiya fanining predmeti, maqsadi, vazifalari, asosiy tamoyillari va metodlarini puxta o‘rganish dolzarb masala hisoblanadi.

MATERIALLAR VA METODLAR Ushbu tadqiqot psixologiya fanining nazariy va metodologik asoslarini chuqur o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqot materiali sifatida psixologiya bo‘yicha mahalliy va xorijiy olimlarning monografiyalari, darsliklar, ilmiy maqolalar va ilmiy manbalar tanlab olindi. Shu manbalar orqali psixologiyaning predmeti, maqsadi, vazifalari, asosiy tamoyillari va metodlari tizimli tarzda tahlil qilindi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi psixologiya fanining nazariy asoslarini chuqur o‘rganish, shaxsning ruhiy jarayonlari va xulq-atvoriga ta’sir etuvchi ijtimoiy va psixologik omillarni aniqlash, shuningdek, ilmiy natijalarni amaliyotga tatbiq etishdir.

Tadqiqot jarayonida bir qator metodlardan foydalanildi. **Nazariy tahlil** yordamida psixologiya fanining tarixiy rivojlanishi, uning asosiy yo‘nalishlari va ilmiy qarashlari o‘rganildi. **Taqqoslash** metodi orqali turli olimlarning psixologiyaga yondashuvlari va ilmiy tushunchalari solishtirildi, ularning umumiy va farqli jihatlari aniqlashga yordam berdi. **Umumlashtirish** metodi tadqiqot natijalarini tizimli shaklga keltirish, asosiy xulosalar va qonuniyatlarni aniqlash imkonini berdi. **Mantiqiy xulosalash** metodi esa

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 09. December 2025

nazariy bilimlarni amaliy masalalar bilan bog‘lashga, psixologiyaning amaliy ahamiyatini ochishga xizmat qildi.

Shuningdek, tadqiqotda **psixologik kuzatish, intervyu, so‘rovnomalar va testlar** metodlarining nazariy tahlili ham kiritildi. Bu metodlar shaxsning ruhiy jarayonlari, hissiyotlari, aqliy faoliyati, motivatsiyalari va ijtimoiy moslashuvini chuqur o‘rganishga imkon beradi. Tadqiqot davomida shaxs va ijtimoiy muhit bilan bog‘liq psixologik qonuniyatlar aniqlanib, ularni ta’lim, boshqaruv va ijtimoiy faoliyat jarayonlarida qo‘llash imkoniyati o‘rganildi.

Natijada, ushbu metodologik yondashuvlar psixologiyaning nazariy va amaliy ahamiyatini birlashtirish, shaxs rivoji va ijtimoiy moslashuvni yaxshilash, hamda ilmiy natijalarni real hayotga tatbiq etishga xizmat qildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, psixologiya fanining mustaqil ilmiy yo‘nalish sifatida rivojlanishi inson ruhiy jarayonlari va xulq-atvorini chuqurroq tushunishga imkon yaratadi. Psixologiyaning predmeti – shaxsning ruhiy jarayonlari, hissiyotlari, xulq-atvori va ijtimoiy faoliyati – har bir insonni noyob shaxs sifatida o‘rganishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida psixologiyaning maqsadi va vazifalari aniqlanib, shaxsning ruhiy faoliyatini tushunish va uni amaliyotda qo‘llash uchun zarur bo‘lgan ilmiy asoslar yoritildi. Shu bilan birga, psixologiyaning asosiy tamoyillari – sub’yektivlik, shaxsiylik, ijtimoiy bog‘liqlik, vaziyatga bog‘liqlik va faoliyatga bog‘liqlik – shaxsning xulq-atvori va ruhiy jarayonini aniqlashda muhim rol o‘ynashi tasdiqlandi.

Metodlar nuqtai nazaridan, kuzatish, eksperiment, intervyu, suhbat, so‘rovnoma va testlar shaxsning ruhiy jarayonlarini, motivatsiyalarini va ijtimoiy moslashuvini aniqlashda samarali vositalar ekanligi ko‘rsatildi. Shu metodlar yordamida tadqiqot psixologik qonuniyatlar va shaxsning ijtimoiy muhit bilan o‘zaro aloqasini tizimli tarzda o‘rganishga imkon berdi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, psixologiya nafaqat nazariy fan sifatida, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Masalan, ta’lim jarayonida psixologik bilimlardan foydalanish talabalarning shaxsiy rivoji, mustaqil fikrlash va ijtimoiy ko‘nikmalarini oshirishga xizmat qiladi. Boshqaruv va mehnat jarayonlarida esa psixologik tamoyillarni qo‘llash ishchi guruhlarining samaradorligini oshirish, stress va konfliktlarni kamaytirish imkonini beradi.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari psixologiyaning shaxs rivoji, ijtimoiy moslashuv va amaliy faoliyatdagi ahamiyatini tasdiqlaydi hamda psixologik bilimlarni turli sohalarda qo‘llash zaruratini ochib beradi.

XULOSA Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, psixologiya mustaqil ilmiy fan sifatida inson ruhiy jarayonlari, xulq-atvori va ijtimoiy faoliyatini chuqur o‘rganishga xizmat qiladi. Psixologiyaning predmeti – shaxsning ruhiy jarayonlari, hissiyotlari, motivatsiyalari, xulq-atvori va ijtimoiy munosabatlari – har bir insonni individual va noyob ob‘yekt sifatida o‘rganish imkonini beradi.

Psixologiyaning asosiy maqsadi va vazifalari shaxsning ruhiy faoliyatini tushunish, izohlash va oldindan bashorat qilishdan iborat bo‘lib, bu bilimlar amaliyotda – ta’lim, boshqaruv, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy faoliyatda – muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, psixologiyaning asosiy tamoyillari (sub’yektivlik, shaxsiylik, ijtimoiy bog‘liqlik, vaziyatga bog‘liqlik, faoliyatga bog‘liqlik) va metodlari (kuzatish, eksperiment, suhbat, intervyu, so‘rovnomalar, testlar, tahlil va umumlashtirish) shaxs va jamoa faoliyatini tahlil qilishda samarali vositalardir.

Shu bilan birga, psixologik bilimlarni amaliyotga tatbiq etish shaxsning ijtimoiy moslashuvini oshirish, xulq-atvorini yaxshilash va ijtimoiy muhit bilan muvaffaqiyatli integratsiyalashuviga xizmat qiladi. Shunday qilib, psixologiya nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy jihatdan ham inson va jamiyat rivoji uchun muhim fan sifatida ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Andreeva, G.M. *Ijtimoiy psixologiya*. — Moskva, 2019.
2. Nemov, R.S. *Psixologiya asoslari*. — Moskva, 2018.
3. Myers, D. *Social Psychology*. — New York, 2020.
4. Leontev, A.N. *Faoliyat, ong, shaxs*. — Moskva, 2017.
5. Karimova, V.M. *Ijtimoiy psixologiya asoslari*. — Toshkent, 2021.
6. Petrovsky, A.V. *Shaxs va jamoa*. — Moskva, 2016.
7. G‘oziyev, E. *Umumiy psixologiya*. — Toshkent, 2020.